

KENT GÜVENLİĞİ KENTLEŞME VE SUÇ İLİŞKİSİ^(*)

Gökhan GÖKULU^(**)

Özet: Bu çalışma, kent güvenliği kavramını suç olgusu üzerinden tartışmayı ve kentleşme ve suç ilişkisinin farklı boyutlarını irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmamız, kent güvenliği kavramına değindikten sonra kent ve kentleşme kavramının özelliklerini irdelemektedir. Kent ve kentleşme kavramlarının özelliklerini inceledikten sonra, çalışmamız kentleşme ve suç ilişkisinin özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından sonuçlarını tartışmayı amaçlamaktadır. Bu açıdan değerlendirdiğimizde göç, sağlıksız kentleşme gibi olguların suça olan etkisi ayrıca tartışılacaktır. Çalışmamız son olarak kentleşme suç arasındaki ilişkide aşırı genellemelerin sakıncalarını vurguladıktan sonra kentleşmenin her zaman suça neden olmayacağını vurgulayarak, kentleşmenin hangi durumlarda suça neden olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kent Güvenliği, Kentleşme, Suç, Kentsel Çöküntü Bölgesi.

Abstract: This study aim to discuss the concept of city safety based on the phenomenon of crime and also aims to examine different aspects of relationships between urbanization and crime. Our study firstly touches upon the phenomenon of the city safety and after that try to examine the concept of city and urbanization. After we examine the features of the concept of city and urbanization, our study aims to discuss the relationship between urbanization and crime especially its consequences for developing countries. From this respect the phenomenon such as migration and desultory urbanization's effects on crime will also be discussed. Finally, after emphasizing that drawbacks' overgeneralization of the relationship between urbanization and crime, our study aims to show that under which circumstances of urbanization can be cause of crime.

Key Words: City Safety, Urbanization, Crime, Urban Ruined Region.

I. Giriş

Her toplumun, belirli yazılı ve yazısız kuralları bulunmaktadır. Bu yazılı ve yazısız kurallar, her toplumda onu ihlal edenlere karşı belirli müeyyideler uygulanarak korunmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, suçun her toplumda bulunan bir sosyal olgu olması, onun her toplumda aynı şekilde değerlendirildiği anlamına gelmeyecektir. Suç kültürden kültüre değişiklik gösteren bir olgu olduğu kadar belirli zaman içerisinde de aynı toplumda değişik anlamları bünyesinde barındıran bir olgudur. Suçun farklı toplumlar tarafından değişiklik gösterebileceği, bütün toplumlar tarafından kabul edilen evrensel bir suç bulunamayacağı antropologların bu konuda yapmış olduğu çalışmalarca desteklenen bir görüştür (Beirne and Messerschmidt 1995:11).

^(*)Bu Çalışma Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Adına 'İstanbul Kent Güvenliği Araştırması' ile İlgili Olarak Yapmış Olduğum Literatür Çalışmasının Geliştirilmiş Halidir.

^(**)Doktora Öğrencisi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Suç olgusu her ne kadar toplumların farklı kültürel özellikleri üzerinden tanımlanan bir olgu olsa da, sanayileşme dönemi ile birlikte belirli suçların evrensel boyutta tanınması ön plana çıkan bir eğilim olarak kendini göstermektedir. Özellikle mala karşı işlenen suçlar, modern kapitalist sistemlerde ciddi yaptırımlara maruz kalan bir suç olarak algılanmaktadır. Bu durum, modern toplumlarda, suçun giderek belirli kültürel farklılıklar üzerinden tanımlanmasından ziyade ekonomik ve siyasi üst söylemlerin etkisi üzerinden tanımlanması anlamını taşımaktadır. Benzer bir şekilde, tecavüz, cinayet gibi toplumsal bütünleşme açısından sakıncalı bulunan suçlar, evrensel olarak fikir birliğine varılmış ve bunun karşılığında bir yaptırım uygulanması öngörülmüş suçlar olması (Clifford'dan aktaran Conklin 2006:9) bu konuda kültürel farklılıkların azaldığının bir göstergesidir.

Çalışmamız, kentleşme süreci ile ortaya çıkan suç olgusunun bu değişimden ne şekilde etkilendiğini kent güvenliği kavramı üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışmamız ayrıca, sanayileşme sonrası ortaya çıkan kentleşme olgusunun, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından yarattığı sorunların suç kavramına olan etkisini inceleyecektir. Hızlı ve sağlıksız kentleşmenin yarattığı işsizlik, yoksulluk, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve çöküntü bölgeleri gibi toplumsal olguların suç kavramıyla ilişkisi ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

Araştırmamız, son olarak, kentleşme ve buna paralel olarak artan nüfusun, yüksek suç oranlarını açıklamada tek ölçüt olarak kullanılamayacağını vurguladıktan sonra, neoliberal politikaların ve buna paralel olarak dışlanan sınıfların kentleşmeyle birlikte suçu etkileyen bir kavram olduğunu açıklamaya çalışacaktır. Bu açıdan değerlendirdiğimizde çalışmamız kentleşme ve suç arasında her zaman için doğrudan ve olumlu bir bağlantı kurulamayabileceğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

II. Kent Güvenliği Ve Suç

Güvenlik eski çağlardan itibaren insanlığın üzerinde durduğu ve bu konuda çeşitli yöntemler geliştirdiği en temel olguların başında gelir. Eski çağlardaki insanların mağaralarda yaşamaya başlaması, iklimden korunma kadar güvenlik endişesi gerekçesiyle tercih ettiği bir durumdur. Eski Yunan ve Roma'da ekonomik gelişme sonucunda toprak sahibi ve tüccarların zenginleşerek ülkenin kontrolünü eline geçirmesi ve güvenliği sağlamak amacıyla kentlerin duvarlarla çevrenmesi ve kaleler yapılması yine güvenlik gereksiniminin insanlık için önemini gösteren örneklerdir (Blumenfeld'den aktaran Es ve Ateş 2004:206).

Bununla birlikte, "kent güvenliği" kavramı denildiğinde anlamamız gereken iki farklı boyut ön plana çıkmaktadır. İlk olarak, kent güvenliği kavramı, kentleşme süreci içerisinde meydana gelen güvenlik gereksinimi ve buna yönelik geliştirilen stratejileri çağırır. Bu bakımdan değerlendirdiğimizde, kent güvenliği her şeyden önce kente ait kırsaldan farklı

olan bir güvenlik algısını ve buna yönelik hizmetleri içermektedir. Kent güvenliği açısından algılamamız gereken bir diğer unsur ise, kavramın günümüz kent yapısını ifade etmek için kullanıldığıdır. Kentleşme genellikle insanların avcı toplayıcı toplumdan yerleşik hayata geçmesi ile başlayan bir süreç olarak kabul edilse de, üzerinde tartıştığımız kent kavramı, modernleşme ve sanayileşme süreci ile ortaya çıkmıştır.

Kent güvenliği kavramını ön plana çıkaran nedenlerden biri de, bireylerin güvenlik kavramını, en önemli gereksinimlerinin başında görmesidir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde güvenlik olgusuna yönelik getirilecek açıklamalar insanların bu temel gereksinimi karşılaması açısından ilgi görecektir. Nitekim 11 Eylül 2001'de New York'ta meydana gelen terör saldırılarından sonra güvenlik harcamalarında dünya genelinde ciddi bir artış meydana gelmiştir. Beyaz Saray bu saldırılardan sonra savunma bütçesinde milyarlarca dolarlık artırımlara gitmiş, özellikle dış politika ve iç güvenlik politikasında belirli stratejik değişiklikler yapmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin 11 Eylül 2001 tarihinden sonra, savunma ulusal güvenlik ve terörizmle mücadele ile ilgili harcamalarında 18 milyar dolarlık bir artış olduğu uzmanlarca belirtilmektedir (Kosiak 2003: 7).

Güvenli kent kavramı, insanlık tarihinde her zaman medeniyetin bir ölçütü olmuştur. Geçmişte kent yaşamı, düzenli kentler oluşturulması amacıyla yasaklar üzerine kurulmuştur. Bununla birlikte, modern çağda insan haklarının gelişmesiyle birlikte "kentli hakları" ortaya çıkmış ve güvenlik olgusu çağın anlayışına uygun bir biçimde ele alınmaya başlanmıştır (Aksoy 2007:11). Bu açıdan değerlendirdiğimizde kent güvenliği kavramının bir ucunda suçu önlemeye yönelik stratejiler bulunmaktayken, terazinin diğer ucunda bireysel ve kente ait özgürlükler bulunmaktadır. Unutulmamalıdır ki, terazinin bir yönünün baskın olması bireyin kente olan bağlılığını azaltan bir unsur olarak ön plana çıkabilir. Daha açık bir ifade ile güvenliği sağlamak adına bireysel özgürlüklerin ihlal edilmesi, bireylerin kente bağlılığını azaltacak ve güvenlik kavramıyla oluşturulmak istenen toplumsal bütünleşme, ironik bir biçimde yara alacaktır. Bu nedenle kentleşme ve suç olgusunu ele alırken bireylerin temel gereksinimi olan güvenlik kadar bir başka temel gereksinim olan özgürlük kavramını akıldan çıkarmayıp bu bağlamda analizlerde bulunmakta fayda vardır.

III. Kent, Kentleşme Kavramları Ve Özellikleri

Günümüz anlamındaki kent olgusu, sanayileşme süreci sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Modern kentler ekonomik farklılaşma ve bu farklılaşmanın getirdiği toplumsal, siyasi dönüşümler sonucunda şekillenmiştir. Sanayi devrimini ayrıntılı bir biçimde incelediği eserinde Hobsbawn, 1789'larda Avrupa'nın en büyük iki kenti olan Londra nüfusunun bir milyon Paris nüfusunun ise yarım milyon olduğunu kaydederek 1834'lerde Avusturya nüfusunun dörtte üçünden fazlasının nüfusu yirmi binden az kasabalarda yaşadığının altını çizmektedir (Hobsbawn: 2003:20). Sanayileşme sürecindeki

hızlanmanın kentleşmeye etkisi sonucu 1800'lü yıllarda yüzde üç olan kentli nüfusu 1900'lerde yüzde on üçe 1980'lerde ise yüzde kırkın üzerine çıkmıştır. Önümüzdeki on yıllar içerisinde kent nüfusunun dünya üzerinde yaşayan nüfusun yarısından fazlasını oluşturacağı öngörülmektedir (Es ve Ateş 2004:208). Bu durum kentleşme süreci içerisinde ortaya çıkacak göç, entegrasyon, suç gibi olguların nüfusun çok önemli bir kısmını doğrudan etkilemesi anlamına gelecektir.

Sosyal bilimciler, kent kavramını, içerisinde bulunduğu toplumsal yapının özelliklerine bakarak tanımlamışlardır. Bu tanımların genel özelliği kenti sanayileşme sonrası ortaya çıkan modern bir toplumsal yapı olarak değerlendirmeleri ve kentin daha küçük yerleşim noktalarından ayrılan özelliklerini kendi bakış açılarına göre vurgulamalarıdır. Sencer'e (1979:7) göre kent; "karmaşık, ayrı cinsten, farklılaşmış toplumsal bütünlüğe sahip, yoğun nüfuslu bir yerleşmedir." Bu tanımın ilgi çekici yönü, kentin hem farklı unsurları bir arada bünyesinde barındıran bir unsur olarak görülmesi, hem bu farklılıklara rağmen toplumsal bütünleşmeyi sağlayan yönüne vurgu yapılmasıdır. Kıray (1998:17), ise kenti "tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimleri" olarak tanımlamaktadır. Kentler daha küçük yerleşim birimlerine göre, genel olarak ekonomik faaliyetlerin kontrol ve dağıtım özellikleri itibarıyla farklılık gösterirler. Bu özellikleri dikkate alınarak yapılacak kapsamlı bir tanıma göre:

"Kent bir yerleşme türüdür, yasal bir örgütsel birimdir. Yerel yönetime sahiptir, çevresi içinde bir merkez oluşturur, tarım dışı ve tarımsal üretimin denetlendiği ve dağıtımının, eşgüdümünün yapıldığı yerdir, ekonomik faaliyetler yönünden, tarım dışı bir üretime dayalı bir ekonomisi olan, teknolojinin ve teknolojik gelişmenin beraberinde getirdiği örgütlenme, uzmanlaşma ve işbölümünün yer aldığı, kentsel işlevler için yeterli ve gerekli bir nüfus büyüklüğü ve nüfus yoğunluğuna ulaşmış, toplumsal heterojenlik ve bütünleşme düzeyine erişmiş, doğal, beşeri ve yapılaşmış çevre öğeleriyle ve zaman içinde oluşan özgün karakteristikleriyle kendine özgü kimliğini kazanmış, bir toplama ve dağıtım merkezi olan bir insan yerleşmesidir" (Suher 1996:42).

Modern kenti önceki çağlardan ve dönemlerden ayıran pek çok nokta bulunmaktadır. Her şeyden önce modern bir kent ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan kentleşme süreci karmaşık bir yapıyı içinde barındırmaktadır. Leones (2006:133), modern kentin özelliklerini şu şekilde ifade eder:

- Modern kent farklı inanç ve davranışların bir arada bulunduğu heterojen bir yapıya sahiptir.

- Modern kentte gruplar arasındaki farklılıklar belirli gereksinimlere göre düzenlenmiş ve sınırlandırılmışlardır.
- Modern kentin bir diğer özelliği, hareketliliğin fazla olması ve kişisel olmayan ilişkilerin kurulduğu bir mekan olmasıdır.
- Son olarak modern kent farklı yaştan, ırktan etnisiteden ve inançtan pek çok insanı bünyesinde barındırır.

Kentleşme kelime anlamı itibarıyla belirli yapısal, çevresel, ekonomik ve toplumsal değişimi anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Kent kavramı, merkezi bir yerleşim yerinin ekonomik, siyasal, hukuksal ve toplumsal özelliklerini ifade etmek için kullanılırken, kentleşme, genel olarak yaşanan bu değişim sürecini ifade etmek için kullanılır. Gökçe (1977:8), kentleşme kavramıyla yaşanan değişimin “belirli bir zaman aralığında şehir olarak kabul edilen yerleşme birimlerinde nüfus artışı ile birlikte görülen ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişmeyi belirleyen süreç” olarak ifade eder. “Kentleşme, dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatan bir kavram olarak ele alınabilir. Ancak kentleşme kavramı, sadece bir nüfus hareketi olarak algılanmamalıdır”(Yılmaz 2004:252) Modern anlamda kentleşme olgusunun temel motiflerinden birisi sanayileşme sürecinde ortaya çıkan dinamiklerdir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde kentleşme olgusuna yol açan en önemli nedenlerden biri sanayileşme sürecinde ortaya çıkan işgücü gereksinimi ve bu gereksinime paralel olarak gelişen ve büyüyen yerleşim yerleridir. İspir (1982), bu görüşe paralel olarak kentleşme olgusunu şu şekilde tanımlamıştır:

“Kentleşme üretimin, ticaretin ve hizmetlerin süratle büyümesini sağlayan, sanayileşmenin etkisiyle, doğum oranının fazla olması ve bu fazlalığın kent dışı yerleşme yerlerinde iskan edilememeleri nedeniyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden olan aynı zamanda da buralarda yaşayanların özel hayatlarını, ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli birtakım faaliyetlerini gerektiren değişikliklerdir” (İspir 1982:8-9)

Bir yerleşim yerinin kent olabilmesi açısından o yerin belirli bir nüfus yoğunluğuna sahip olması gerekir. Ancak bu yerleşim yerinin modern anlamda kent olabilmesi sadece nüfus yoğunluğuna bağlı bir olgu değildir. Kentleşme olgusu belirli fiziki, sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi özellikleri bünyesinde barındırır. Kentleşmenin özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz:

- Kentleşme bir değişim sürecidir. Devletin yüklendiği hizmetler açısından faaliyetlerde bulunmasını gerektiren ekonomik, sosyal, fiziki ve nüfus alanlarındaki değişikliklerdir. Ülke düzeyinde hukuk ve düzeni sağlamayı amaçlayan ve kurumlarını bunları denetlemek ve sağlamak üzere planlayan devletin, hızlı kentleşmenin doğuracağı problemleri çözmek için kent yönetimiyle ilgili düzenlemeleri yapması gerekir.

- Kentleşme devletin ödevlerinde artışı gerektirir. Devlet gelirlerinin artırılması, bu gelirlerin programlara dağıtılması ve öncelikli olanların belirlenmesi gibi mali sorunlar kentleşmeyle yakından ilgilidir. Kentler gelişirken ortaya koydukları değişimler çok yönlüdür ve ülkenin ekonomik ve sosyo-politik yapısını etkileme gücüne sahiptir. Bu nedenle kentleşme ve bununla ilgili hukuki düzenlemeler devlet tarafından yapılmalıdır.
- Devlet kentleşme sebebi ile karmaşık ve teknik nitelik taşıyan problem ve görevlerle karşılaşır. Taşımacılık, mesken, salgın hastalıkların önlenmesi ve denetimi, çevre kirliliğinin önlenmesi, enerji, altyapı, eğitim-kültür ve sosyal hizmetleri yürütme durumunda kalır. Ancak bu hizmetler kentleşmeden dolayı giderek karmaşık bir hal alacağından, çeşitli kaynakların koordinasyonu ve planlanması zorunlu olur ve teknik donanımı gerektirir (Administrative Aspect of Urbanization'dan aktaran İspir 1986:7-8).

Kentleşme olgusu sadece devletin kentin işleyişi ile ilgili olarak yüklendiği hizmetler ve bu hizmetleri gerçekleştirmeye yönelik giriştiği eylemler olarak algılanmamalıdır. Günümüz kenti sadece resmi kurumların görev ve ilgi alanına giren oluşumlar değil pek çok sivil toplum örgütünün gönüllü kuruluşların farklı çıkar gruplarının ve toplulukların belirli amaçlar etrafında kümelenerek üzerinde faaliyetlerde buldukları yerleşim yerleridir. Bu bakımdan kentleşme, son derece farklı ve hatta zaman zaman birbiriyle çatışan unsurların belirli bir merkez etrafında toplanarak girdiği etkileşim sonucu yaşanan, kültürel, ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişimi meydana getiren bir süreç olarak algılanmalıdır.

IV. Kentleşme Ve Suç İlişkisi

Kentleşme olgusu toplumlar üzerinde her zaman olumlu etkiler yaratmamaktadır. Bu süreç içerisinde aile, din gibi toplumu bir arada tutmaya yarayan kurumlarda çözümler yaşanabilir. Bununla birlikte kentleşme süreci her zaman bireylerin istihdam edilmesi anlamına gelmemektedir. Bütün bu yapısal olumsuzlukların yanında bireylerin kente uyum sağlayamaması alt kültür gruplarının varlığı bu kültürlerle etkileşim içerisine girmenin kolaylığı gibi daha küçük düzeyde, bireyler üzerinde olumsuz etki oluşturabilecek özellikler, kentleşme suç arasında bir ilişki kurmamıza olanak tanır. Yılmaz (2004:265), kentleşme konusunda çalışan pek çok uzmanın, kentleşme olgusu ile 'kentsel bütünleşme' ve 'kentsel uyum' un gerçekleşeceğini ifade ettiklerini, buna karşın son yıllarda yapılan araştırmaların toplumsal kesimler arasında farklılaşmalara ve ayrışmalara neden olabileceğini ortaya çıkardığını vurgulamaktadır. Bu durum kentleşmeyle birlikte toplumsal gerilimi ve dolayısıyla suç olgusunu artırabilir.

Suç tek bir nedene indirgenemeyecek kadar karmaşık bir olgudur. Suçu sadece durumsal bir olgu olarak ele alıp, onu belirli bir nedenle bağdaştırmak muhtemelen bu sürece neden olan sayısız nedeni görmemize engel olacaktır. Örneğin suç ve işsizlik arasındaki ilişkiyi ele aldığımızda belirli açıdan bu iki olgunun birbirleriyle ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte her işsiz insanın suça yöneleceği yargısında bulunamayız. İşsizlik suçu anlamlandırmamıza yarayan yapısal bir ölçektir ancak bu suçu bütün nedenleriyle ortaya koyan bir değişken değildir. Kimi durumlarda işsizlik olgusu, suç oranını azaltan bir unsur olarak karşımıza çıkabilir (Conklin 2006:162). Benzer biçimde aile yapısının bozulması ve suç arasında bir ilişki vardır. Kontrol teorileri ailenin çocuğu suçtan alıkoyan bir özelliği olduğunu belirterek, bu durumun genel olarak suçu engelleyen bir özelliğe sahip olduğunun altını çizmiştir.(Reid 2006:182). Ancak suçlu alt kültüre sahip grupları incelediğimizde, ailenin belirli durumlarda suça alıkoymaktan ziyade, suça neden olan bir faktör olarak ortaya çıkabileceğini söyleyebiliriz.

Kentleşme ve suç arasındaki ilişkiyi incelerken ve bunun nedenlerini ortaya koyarken yukarıda belirttiğimiz suçun karmaşık yapısını akıldan çıkarmamamız gerekir. Bu nedenle kentleşmenin, özellikle sağlıksız kentleşme sürecinin ortaya çıkardığı sorunları suça neden olan yapısal faktörler olarak algılayıp bireyleri suça teşvik eden daha küçük düzeydeki nedenleri, akıldan çıkarmamamızda fayda vardır. Suç birçok psiko-sosyal, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörün bir sonucu olarak ortaya çıkan bir olgudur. Benzer biçimde kentleşme her zaman için suça neden olur gibi bir yargıda bulunmak kentleşme süreci içerisinde ortaya çıkan belirgin değişiklikleri, gözden kaçırmamıza sebep olabilir. Bu bakımdan, kentleşme sürecinin dünyada hangi politik, ekonomik söylemler ve etkiler üzerinden gerçekleştiğini algılamadan, bu ilişkiyi anlamlandırmamız eksik tespitlerde bulunmamıza neden olabilir. Daha açık bir ifade ile neoliberal politikaların kente ve kentte yaşayan bireylere olan etkilerini değerlendirmeden kurulan, kentleşme ve suç ilişkisi eksik bir değerlendirme olacaktır.

Kentleşme ve suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan ilk görüşler 1920'lerde Chicago'da ortaya çıkmıştır. Shaw ve Mckay, o dönemde kentlerdeki suç oranlarına bakarak bu oranların kent merkezlerinde en yüksek değerlere ulaştığını tespit etmişlerdir. Chicago modeline göre, suç oranlarının kent merkezlerinde yoğun olmasının nedeni, merkezdeki binaların ve yerleşim alanlarının büyüme baskısı ile bu bölgedeki evlerin ve imkanların kötüleştiği bu durumun neticesinde suç olgusunun ortaya çıktığı görüşü bulunmaktadır (Conklin 2006:83). Chicago Bölge Projesi bu görüşler doğrultusunda 1932 yılında uygulamaya konulmaya başlanmıştır. Bu proje suçun bölgesel özelliklerine vurgu yaparak göreceli olarak daha kötü mahallede yaşayan gençlerin işe alınması, yaz kamplarında eğitilmesi çeşitli el sanatları aktiviteleri yoluyla onların sağlıklı bir biçimde sosyalleşmesini hedeflemektedir. Chicago projesi, sadece sağlıklı topsullaşmayı hedeflemeyip aynı zamanda bu bölgelerde yaşayan sakinlerin konut barınma belediye hizmetleri gibi temel

gereksinimlerinin de iyileştirilmesine yönelik aktiviteleri içermektedir (Conklin 2006:83).

Suçun tek bir nedene indirgenemeyecek kadar çok boyutlu bir sosyal olgu olduğunu, daha önce belirtmiştik. Bu açıdan değerlendirdiğimizde, Chicago Okulunun ileri sürdüğü kentte yaşayanların barınma ve belediye hizmetlerinden yararlanma düzeylerinin suçla dolaylı bir ilgisi bulunduğu iddiasını kabul etsek de, suçun zamansal ve mekansal olarak yer değiştirebilen bir olgu olduğu gerçeğini akıldan çıkarmamamız gerekir. Suçun kent merkezlerinde yoğun olmasının nedeni, sadece o bölgedeki barınma sorunlarından kaynaklanmaz. Kent merkezleri nüfus yoğunluğu ve işyerlerinin fazla olması açısından suçlular için cazip bir bölgedir. Suçlular yakalanma riski daha az olan ve toplumsal kontrolün daha zayıf olduğu, üstelikte iş yerlerinin yoğun olduğu kent merkezlerinde daha rahat suç işleyebilirler. Ancak belirtmek gerekir ki, suçlular suç bölgesini genellikle kendilerinin kişisel olarak tanınmadığı yerlerden seçerler. Konut ve barınmayla ilgili eksiklikler elbette o bölgedeki toplumsal düzeni etkileyecektir. Yeterli hizmeti alamadığını düşünen mahalle sakinleri bu durumu suç işlemede bir mazeret olarak kullanabilir. Bununla birlikte barınma, sağlık, ulaşım gibi temel gereksinimlerinin eksikliği toplumsal kontrolün ve bu hizmetleri enformel olarak karşılayacak sivil toplum kuruluşlarının olmadığı yerlerde suç oranlarını artıran bir etken olarak karşımıza çıkacaktır.

Kentleşme ve sanayileşme, özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler için her zaman eş zamanlı olarak gerçekleşen bir süreç değildir. Bu süreç, kentleşme sanayileşme süreci sonucunda ortaya çıksa da, bütün ülkelerde benzer ve doğrusal bir yol izlememiştir. Bu süreç içerisinde -özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan- ülkeler hızlı kentleşmenin yarattığı sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Sanayileşmiş devletler tarafından sömürgeleştirilen, hammadde ve ucuz iş gücü pazarı olarak algılanan az gelişmiş devletler bu durumun yansıması olarak sağlıklı kentleşme sürecinin yarattığı sorunlar yaşamışlardır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yaşadığı kentleşme olgusunun özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kentleşmenin, demografik bir süreç olarak sanayileşmiş ülkelere oranla hızla artan, hiç olmazsa azalmayan bir yol izlemesi;
- Büyük kentlerin, orta büyüklükteki ve küçük kentlere oranla daha hızlı büyümesi;
- Kentleşme hareketlerinin kimi coğrafi bölgelerdeki kentlere yönelmiş olması nedeniyle kimi bölgelerdeki kentleşme oranının düşük düzeyde kalması;
- Kentleşen nüfusun kent ve kamu hizmetleri gereksinimlerinin karşılanmasında yetersizlikler baş göstermesi;

- Kentleşen, nüfusun çalıştırılmasına olanak verecek temel sanayi yatırımlarının yapılamaması yüzünden, iş gücünün marjinal mesleklerde ve türlü hizmet dallarında yığılması (Keleş 2000:29).

Günümüz toplumları teknolojik ve ekonomik gelişmelerin kazanımlarından faydalandığı kadar, modernleşme ve sanayileşme sürecinin olumsuz yönleriyle de karşılaşmaktadırlar. Sanayileşme ve modernleşme sürecinin içerisinde kendine yer edinmeye çalışan bireyler, bu yapı içerisinde her zaman istediği imkanlara ve hizmetlere kavuşamayabilir. Kentleşme ve göç olgusu özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ciddi sorunlara ve aksaklıklara yol açabilir. Savrun ve Balcıoğlu (1999:16), kent nüfusunun, gelişmiş ülkelere oranla az gelişmiş ülkelerde çok daha hızlı bir biçimde arttığını vurgulayarak 1940-1980 döneminde gelişmiş ülkelerde kent nüfusunun % 100'e yakın bir oranda arttığını, buna karşın az gelişmiş ülkelerde bu oranın % 500'ü bulduğunu belirtmektedirler. Bu durum, sağlıklı kentleşmeyi ve uyum sorunları neticesinde ortaya çıkan suç olgusunu beraberinde getirmektedir.

Türkiye, kentleşme açısından belirtilen özellikleri fazlasıyla yaşamaktadır. Özellikle tarımda makineleşme ve kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişmelerle birlikte, 1950'lerden itibaren ülkede aşırı göç yükü altında belirli sorunlar yaşanmıştır. Tarımda işgücüne duyulan gereksinim azalmaya başladıkça ve nüfus yoğunluğu kontrol altına alınmadıkça, Türkiye kentleşme konusunda bahsedilen sıkıntıları yaşamaya devam edecektir. Bu süreç içerisinde en dikkat çeken noktalardan biri de, kentleşmenin büyük kentlere kayması ve bu sürecin plansız bir biçimde gerçekleşmesidir. Bireyler kendilerini büyükşehirlerle bir umut yolculuğuna çıkararak atmakta ve iş garantisi olmadan kendilerini kentin akışına bırakmaktadırlar. Leones(2006), bizim gibi gelişmekte olan bir ülke olan Filipinler'deki kentleşme ve suç ilişkisini incelediği çalışmasında kentleşmeyle ilintili suçta yol açan nedenleri şu şekilde sıralar:

- Yoksulluk: Ceza adalet sistemindeki birçok uzman yoksulluğun suçun temel nedenlerinden biri olduğunu belirtmektedir. Bu elbette mali sıkıntı çeken her insanın suçlu olacağı anlamına gelmez. Pek çok suç zenginler tarafından da işlenmektedir. Yoksulluk suçta yol açan tek neden olmasa da, bu toplumsal olgunun en önemli sebeplerinden biridir. Kentleşme, modernleşme ve kalkınma olgusunu çağrıştıran bir terim olarak algılansa da, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kentleşme olgusu neoliberalizmin etkisi ile sınıflar arasındaki refah farkının açılmasına kitlelerin daha fazla fakirleşmesine neden olmaktadır. İşsizlik, düşük gelir, sağlıklı beslenme, kalabalık aileler ve hızlı nüfus artışı ve düşük hayat standartlarına eşlik eden bir kentleşme olgusu, yapısal bağlamda suçta yol açan etkenler olarak görülmelidir. Yüksek nüfus yoğunluğuna sahip, işsizliğin probleminin bulunduğu ve hayat

standartlarının görece olarak kötü olduğu bölgelerde suç oranları, daha yüksek çıkmaktadır.

- Aile değerlerinin kaybolması: Bir ülke sanayileştikçe oluşan iş koşulları ve yoğun bir yaşam tarzının ortaya çıkması gibi nedenlerle aile bağları zayıflamaktadır. Aile çocuğun gelişiminde ve topsullaşmasında en önemli işlevlere sahip kurumlardan biridir. Kimi zaman bu durum çocukların duygusal travma yaşamasına ve çevresindeki suçlu alt kültürden daha fazla etkilenmesine neden olmaktadır.
- Kayıtsızlık: Kentte yaşayan pek çok birey suçla ilgili kanunlardan yasal haklarından ve ceza adalet sistemiyle ilgili süreçlerden habersizdirler. Sağlıksız bir kentleşme süreci sonucunda kente uyum sağlayamayan bireyler kentli olmanın bilincinden uzak olabilir. Kentli kimliğinin farkında olmayan bireyler kentte yaşanan diğer olaylar ve insanlara karşı kayıtsız bir tutum içerisine girebilir. Yaşanılan olaylara tepkisiz kalınması, kentlerde işlenen suç oranlarını artıran bir rol oynayabilmektedir.
- Adaletsizlik/Kötüye Kullanma: Adaletsizlik duygusu ve bu duygunun sonucunda oluşan intikam hissi suçun işlenmesine neden olan en önemli güdülerden biridir. Kendisine veya yakınlarına yönelik bir suçun veya hatalı bir davranışın adil bir şekilde cezalandırılmadığını düşünen birey bu gibi durumlarda adaleti kendisi tesis etmek isteyebilir.
- Zayıf Devlet ve Yönetim Anlayışı: Kanunların ve düzenlemelerin doğru dürüst uygulanmadığını gören ya da keyfi uygulamaların varlığına şahit olan bireyler bu durumda kanunları ihlal etmekte bir sakınca görmeyebilir. Benzer biçimde bazı hizmetlerde yaşanan aksaklıklar, düzen ve disiplinin sağlanmasında yaşanan zorluklar kentteki suç oranını artıran faktörlerdir.
- Suç Korkusu: Suçun kimi durumlarda artmasına yol açan bir faktör olarak suç korkusu toplumun bütün kesimlerindeki bireyleri etkiler. Korku suçta neden olan gizli etkenlerden biridir. Korku kimi durumlarda bireylerin bir suçu resmi makamlara iletmesine engel olabilir. Suçun mağdurları veya tanıkları olayla ilgili sessiz kalması konusunda tehdit edilebilir.(Leones 2006:139-141)

Özellikle sağlıksız kentleşme ve bunun yarattığı toplumsal sorunlar kentlerde suça neden olan yapısal değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu süreç içerisinde kentli ve yurttaş olabilmek, yaşanılan çevredeki olaylara seyirci kalmadan etkin ve duyarlı bir rol üstlenebilmek suç önleme stratejileri açısından oldukça önemlidir. Kentleşmenin getirdiği sorunlarla baş edebilmek ve bu sürecin olumsuz yönlerinden kurtulabilmek bir anlamda ‘kentlileşmek’ kavramıyla da alakalı bir durumdur.

Kentleşme ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen kimi uzmanlar özellikle kimi suçlarla kentlerin yapısı arasında belirli bir ilişki ortaya koymaktadırlar. Ferdinand (1991), tarihsel karşılaştırma yaparak suç istatistiklerini incelemiş olduğu çalışmada sosyal yapı ve işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsetmektedir. Bu çalışmaya göre mala karşı işlenen hırsızlık suçları tarihi geçmişi olan ve sanayileşmesi ön plana çıkan kentlerde daha çok görülmektedir. Bununla birlikte kırsal, tarımla geçinen bölgelerde ve görece olarak yeni sanayileşen kentlerde şiddet suçları daha sık işlenmektedir. Gelişmiş kentlerde mala karşı işlenen suçların fazla olmasının nedeni tüketim kültürünün bu kentlerde daha etkili olması ve görece olarak yoksun kimi bireylerin bu yoksunluğu suç işleyerek ortadan kaldırmak istemesi olabilir.

Vanderschueren (1996), nüfusu yüz binden büyük yerleşim yerlerindeki suç mağduriyet oranını inceleyen çalışması, dünya geneline bakıldığında büyük kentlerde yaşayan insanların yarısından fazlasının beş yıllık bir dönem içerisinde herhangi bir suça maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Konuyla ilgili tablo incelendiğinde, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin çoğunlukta olduğu Afrika kıtasının suça maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğunu görülmektedir. Bu durum sağlıklı kentleşme süreciyle ortaya çıkan suçta artış olgusunun bir işareti olarak algılanabilir. Bununla birlikte suç olgusunu sadece sağlıklı kentleşme süreci ile ilişkilendirmek yanlış olacaktır. Tablo incelendiğinde, kişi başına düşen milli geliri en yüksek ülkelerin yer aldığı Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'nın da azımsanamayacak suç istatistiklerine sahip olduğunu görülür.

Tablo 1: Nüfusu Yüz Binden Fazla Olan Kentlerdeki 5 Yıllık Süre İçerisinde Suç Mağduru Olanların Oranı

Bölgeler	5 yıllık süre içerisinde suç mağduru olanların yüzdesi				
	Araç hırsızlığı ve araçlara yönelik hasar	Soygun	Diğer hırsızlıklar	Saldırı ve kişisel ilişki sonucu gerçekleşen diğer suçlar	Diğer tüm suçlar
Batı Avrupa	34	16	27	15	60
Kuzey ABD	43	24	25	20	65
Güney ABD	25	20	33	31	68
Doğu Avrupa	27	18	28	17	56
Asya	12	13	25	11	44
Afrika	24	38	42	33	76
TOPLAM	29	20	29	19	61

Kaynak: Vanderschueren, 1996: 94

Benzer bir biçimde, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kentleşme ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışma 1993 yılı içerisinde nüfusu beş yüz bini geçen kentlerdeki suç oranının nüfusu elli binden az olan yerleşim yerlerine göre dört kat daha fazla olduğunu ortaya çıkarmıştır (Levitt 1998). Bu durum özellikle nüfusu kalabalık olan kentlerde suç işleme oranlarının arttığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Gümüş (2004), kentleşme ve suç ilişkisini yapmış olduğu çalışmasında dokuz farklı değişken üzerinden incelemektedir. Gümüş (2004), kentleşme ve suç arasında ilişkisi olduğu düşündüğü değişkenleri üç ana grup olarak birbirinden ayırmaktadır buna göre kentleşme ve suç arasında bir ilişkiyi anlamlı kılacak üç ana değişken grubu vardır; ekonomik değişkenler, sosyo-ekonomik demografik değişkenler ve son olarak önleyici değişkenler. Buna göre suç ve kentleşme arasındaki ilişkiyi anlamlandıran ekonomik değişkenler kentteki kişi başına düşen milli gelir, işsizlik oranı, gelir dağılımı ve yoksulluk sınırı olarak ele alınırken sosyo-ekonomik demografik değişkenler kentin nüfus olarak yoğunluğu, coğrafi büyüklüğü, kentlerde yaşayan siyahi nüfusun oranı ve kentteki gençlerin liseden ayrılma oranları olarak alınmıştır. Önleyici değişkenler olarak ise polisle ilgili ayrılan güvenlik harcamalarıdır. Gümüş (2004), nüfusu iki yüz bini aşan yetmiş beş Amerikan kentini kapsayan çalışmasında kentteki mala ve bedene yönelik işlenen suçlar ile kentin kişi başına düşen milli geliri, kentteki gelir adaletsizliği nüfus yoğunluğu ve kentteki siyahi nüfus oranı arasında ciddi bir ilişki bulmuştur. Buna göre; kişi başına düşen milli gelir arttıkça, suç oranları azalmakta; gelir adaletsizliği, nüfus yoğunluğu ve kentteki siyahi ırkın nüfusa oranı arttıkça, suç oranları artmaktadır (Gümüş 2004:98-109). Bu çalışma kentleşme olgusunun farklı boyutlarının suç açısından farklı anlamlar taşıyabileceğini göstermesi bakımından anlam taşımaktadır. Daha açık bir ifade ile kentleşme süreci sonucu ortaya çıkan kimi durumlar suç oranını artırırken bazı durumlar suç oranını azaltabilmektedir. Örneğin, sağlıklı bir kentleşme süreci sonucunda gelir adaletsizliğinin ortadan kaldırılması suç oranlarını azaltan bir rol oynayacaktır. Benzer biçimde kişi başına düşen milli gelirin artması suçu azaltıcı bir rol oynayacaktır.

Suç ve kentleşme arasındaki ilişkinin bir diğer boyutu ise kentte artan suç oranı ile birlikte özellikle gelir düzeyi yüksek sakinlerin kenti terk etme ve taşrada yaşama oranlarındaki yükselmedir. Cullen ve Levitt (1996:166-167), yapmış oldukları çalışmada, artan suç oranlarının mağdurlara verdiği doğrudan zararların dışında kent merkezinde yaşayanların kenti terk etme davranışı içerisine girdiklerini belirtmişlerdir. Artan suç oranı ile birlikte kentten ayrılma davranışı daha çok eğitim düzeyi yüksek ve çocuklu ailelerde gözlemlenen bir olgu olduğunu belirtmektedir. Böyle bir durum kentin vergi gelirlerinde, yatırımlarda azalmaya yol açabilir. Özellikle yüksek gelir düzeyine sahip olan bireylerin kenti terk etmesi kente yapılan belediye, sağlık hizmetleri gibi kamu harcamalarının da artmasına yol açacaktır. Türkiye gibi gelişmekte olan

ülkelerde artan suç oranı neticesinde özellikle büyükşehirlerde kent nüfusunda bir azalma gözlemlenmemektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden bir tanesi büyükşehirlerin sürekli olarak çok büyük miktarda göç almasıdır. Ancak belirtmek gerekir ki, görece olarak gelir düzeyi yüksek bireylerin suç oranlarında ki artışla birlikte kenti terk etmesi olası bir durumdur. Bu durum özellikle uzun vadede Türkiye'deki büyükşehirlerin sosyo-kültürel ve demografik eğilimlerini değiştirebilir.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kentleşme ve suç arasındaki ilişkinin en önemli boyutlarından birisi göç olgusudur. Sağlıksız kentleşme süreci ile birlikte büyükşehirlere akın eden kitleler sosyal, ekonomik ve kültürel olarak kent yaşamına adaptasyon sağlamayabilir. Bir umut yolculuğu olarak gerçekleşen göç süreci sonucunda iş bulamayan, kent yaşamının gerektirdiği kurallara adapte olamayan birey bu süreç içerisinde suçlu alt kültürlerle etkileşim içerisine girebilir.

Göç olgusunu kısa süreli veya geçici barınma durumlarından ayıran özellik bu sürecin uzunluğu ve bu sürecin yerleşim amacıyla gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bir başka tanıma göre “göç uzun bir süre için veya kalıcı olarak, belli bir kültürel ortamdan başka birine gitmek suretiyle yaşanan değişikliktir. En çok rastlanan sebepleri arasında ekonomik mecburiyetler, politik zaruretler ve daha iyi eğitim imkanlarına kavuşma amacı sayılabilir.” (Balcıoğlu ve diğerleri 2001: 185). Göç her zaman için ekonomik gerekçelere dayandırılmayabilir. Nitekim Türkiye tatil için gelen pek çok emekli turist için iklim doğal güzellikler gibi nedenlerle yerleşmeyi tercih ettikleri bir ülkedir. Sağır (1997), göç sürecinin özelliklerini belirtirken kentleşme ve göç arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklar:

“(hareketliliğin) yer değiştirme eyleminin göç kabul edilebilmesi için, yer değiştirme eyleminde süreklilik olması ya da yerleşme amacının bulunması ölçüt alınabilir. Bireyler göçle, başlangıçta buldukları yerdeki durumlarına göre daha iyi yaşam koşulları, iş fırsatları, eğitim, sağlık hizmetleri, kültürel olanaklar elde etmeyi ümit ederler. Göçlerin gerçekleştiği iki temel yerleşim birimi kır ve kenttir. Özellikle iç göç olgusunda, bu iki temel birimin esas alınarak göçün yönünün belli olması toplumsal değişimin ve toplumsal yapının özelliklerini de işaret eder. Bu doğrultuda, göç ve kentleşme toplumsal değişim sürecinin birbiriyle iç içe geçmiş kavramları durumundadır.” (Sağır'dan aktaran Yıldırım 2004: 39)

Suç ve göç arasındaki ilişki kurulmasının en önemli nedenlerinden biri göç sonucu ortaya çıkma ihtimali yüksek olan uyum sorunlarıdır. Göç özellikle aile bağları, toplumsal kontrol mekanizmaları üzerinde olumsuz etkilere sahip bir süreçtir. Temel toplumsal kurum olarak sosyo-kültürel sürekliliğin ve geleneklerin koruyucusu olan aile kurumunun göç süreci sonucu etkisini yitirmesi durumunda köksüzleşme ve yabancılaşma olgusunu getirir (Balcıoğlu ve diğerleri 2001: 185).

Göç ve suç arasındaki dikkat çekici noktalardan birisi, ilk nesil göçmenlerin suç işleme oranlarının sanıldığı kadar aksine çok yüksek olmamasıdır. Göç ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışmalardan biri olan Sellin'in (1931), araştırmasında pek çok suç açısından göçmenlerin kent sakinlerine oranla daha düşük suç oranına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte göçmenlerin çocukları açısından suç işleme eğilimleri incelendiğinde bu oranın yerli halka oranla oldukça yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Sellin'den aktaran Conklin 2006: 85). Benzer biçimde alkol ve madde bağımlılığı ile göç arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada ikinci nesil göçmenlerde suç işleme eğiliminin nedenlerine işaret eder:

“İkinci nesil göçmenlerde, kentin yerlilerine göre daha fazla alkol ve/veya madde bağımlılığı ortaya çıkmaktadır. Cezaevi popülasyonlarında yapılan araştırmalar alkol ve/veya madde kullanımının suç eğilimini kuvvetlendiren bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Göç, alkol ve/veya madde kullanımı ve suç arasında dikkat çekici bir ilişki vardır ve bu sorunun çözümü de çok yönlü ele alınması gereken politik, ekonomik, sosyo- kültürel bütün yönleriyle karşımızda bir dev gibi durmaktadır.” (Balcioğlu ve diğerleri 2001:191)

Özellikle göç eden ikinci nesillerin suç işleme oranlarının yüksek olması, arada kalmanın vermiş olduğu kafa karışıklığı ve ailenin kırsala göre çocuk üzerindeki toplumsal kontrol etkisinin zayıflaması olabilir. Aile, çocuğun arkadaş çevresini, içine girdiği ortamları, etkileşimde bulunduğu çevresel etkenleri özellikle büyükşehirlerde daha az kontrol altına alabilmektedir. Bu durum çocuğun suçlu alt kültürlerle etkileşim içerisine girmesine, dolayısıyla suçlu kültürün değer yargılarını daha kolay benimsemesine neden olabilir.

Suç ve kent arasındaki ilişkinin bir diğer boyutunu ise çöküntü alanları oluşturmaktadır. Kentsel çöküntü kentin bir bölgesinin fiziki imkanlar açısından yetersiz olması anlamına gelmektedir. Bu yetersizliğin sonucu ortaya çıkan eşitsizlikler ve yapısal sorunlar bu bölgelerde yaşayan bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen etkenler olarak ön plana çıkmaktadırlar.

Kent güvenliği açısından değerlendirdiğimizde, küreselleşme sürecinin etkisi ile birlikte suç ve göç arasındaki ilişkinin boyutlarının sadece iç göçle sınırlı kalmadığı uluslararası göç ve yasadışı göç kavramlarının da bu süreçte ön plana çıktığı gözlenmektedir. Organize suç örgütlerinin gerçekleştirmiş olduğu insan kaçakçılığı, kadın ticareti gibi yasadışı faaliyetler göçle beraber ortaya çıkan suç olaylarının artmasına sebep olmaktadır. Organize suç örgütlerinin para kazandığı uyuşturucu kaçakçılığı, hayat kadınlığı gibi yasadışı göç faaliyetleri suç ve göç arasındaki ilişkiyi belirginleştirmektedir (Savona ve diğerleri 1998).

Kentleşme kelimenin dar anlamıyla kentte yaşayan nüfus oranındaki artış anlamına gelmektedir. Kentleşme ve suç arasında özellikle gelişmekte

olan ülkeler açısından genellikle anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yoğun göç olgusu ile bir arada gerçekleşen kentleşme süreci sağlıksız yapılaşma, işsizlik, kamu hizmetlerinin yetersiz kalması gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Işıkkaya (2008), çöküntü bölgelerini, genellikle siyasi ve ekonomik krizler sonucu oluşan sosyal hareketlerin yerleşim yerlerine olumsuz yansımaları olarak nitelendirir. Buna göre “bölgedeki nüfusun ekonomik koşullarının yetersiz olması, bina bakım ve onarımı ve proje yatırımı için yeterli kaynağa sahip olmaması, veya ikincil finans kaynaklarına ulaşamama, genel planlama sistemi, kurumsal yapı eksikliği, sorunların büyük bir kısmını oluşturmaktadır.(Işıkkaya 2008:23)

Çöküntü bölgesi, sadece fiziki bozulmayı ve altyapı sorunlarını içeren bir kavram değildir. Çöküntü bölgesi toplumsal dışlanmayı ve damgalanmayı içinde barındıran bir kavramdır. Sosyal dışlanma, bireylerin toplumun dışına itilmeleri ve toplumsal hayata katılımını engelleme anlamına gelmektedir. Bu durumun sonucu olarak birey ekonomik açıdan, eğitim öğretim imkanları açısından ve toplumsal iletişim ağı oluşturma açısından mahrum duruma düşmektedir(Adaman ve Keyder 2006:6). Sosyal dışlanma sonucu oluşan çöküntü bölgelerinde yaşayanlar, ekonomik açıdan yoksun toplumsal açıdan etiketlenmiş bireyler olarak suç işlemeye yatkın hale getirilmektedirler.

“Çöküntü bölgeleri yoksulluğun, işsizliğin ve eğitimsizliğin kentsel mekânda yoğunlaştığı bölgeler olarak gelişmekte, bu süreç içerisinde düzenli bir çalışma ve aile hayatı konusunda rol sembolü olabilecek ve yeni iş fırsatları hakkında bilgi verebilecek kişiler bu bölgeleri terk etmektedir. Buna bağlı olarak bu tür bölgelerde ortak bir dışlanma ve aşağılık duygusu gelişmektedir. Toplumun ve kamu otoritelerinin mekânsal damgalanmaya bağlı olarak gelişen ayrımcı tavırları bu tür bölgelerdeki sorunları daha da pekiştirmektedir.”(Gölbaşı 2008:112).

Özellikle sağlıksız kentleşme sürecinde ve neoliberal politikaların etkisi sonucu ortaya çıkan çöküntü bölgelerine yönelik etiketlenme ve sosyal dışlanma bireylerin kentle bütünleşmesine engel olan ve bireyleri suça iten yapısal nedenler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle suçu yaygınlaştıran unsur kentleşme değil bireyler arasında bütünleşme ve etkileşimi önleyen yoksulluk, siyasal ve sosyal dışlanmadır (Pinheiro'dan aktaran An Urbanizing World 1996:125). Bu açıdan değerlendirdiğimizde çöküntü bölgelerinin ortadan kaldırılması ve sosyal dışlanmanın kaldırılması açısından yerel belediyelere ve hükümetlere büyük görevler düşmektedir. Bu bölgelerin ıslahına yönelik yapılacak çalışmalar sadece fiziki iyileştirmeleri içermemeleri, bireylerin sosyal ve ekonomik olarak da kentle bütünleşmesine olanak tanımalıdır.

V. Sonuç

Suç tek bir nedene indirgenemeyecek kadar karmaşık bir yapıya sahip olsa da, sağlıksız kentleşme sürecinde ortaya çıkan olumsuzluklardan etkilenen bir olgudur. Kent güvenliğinin sağlanması ve suçla daha etkin bir mücadelenin gerçekleştirilebilmesi açısından suçun yapısal ve bireysel nedenleri bir arada değerlendirilmeli ve buna yönelik çözüm önerileri geliştirilmelidir. Suç olgusunun nedenlerini araştırırken hem toplumsal, hem bireysel hem de mekan ile ilgili faktörlerin göz önüne alındığı bütüncül bir yaklaşımın gerekliliği kuşkusuzdur (Düzgün 2007:10).

Bu açıdan değerlendirdiğimizde, kentleşme sürecinde ortaya çıkan çarpık yapılaşma, işsizlik, belediye hizmetlerindeki yaşanan aksaklıklar ve sıkıntılar suçu dolaylı yönde etkileyen yapısal değişkenler olarak ele alınmalıdır. Bununla birlikte kent güvenliği kavramına bütüncül bir yaklaşım getirebilmemiz için yapısal değişkenlerin yanında suçla ilgili fiziki önlemler, kent aydınlanması, güvenlik görevlilerin suçla mücadeledeki yöntemleri, teknoloji destekli izleme teknikleri gibi küçük ölçekli değişkenler de, bu süreç içerisinde ele alınmalıdır.

Kentleşme ve suç ilişkisi, genellikle yüzeysel ve aşırı genelleyici bir biçimde değerlendirilmekte, kentleşmenin her zaman suçu artıran bir etken olduğu varsayılmaktadır. Sağlıksız bir kentleşme sürecinin ve bunun yanında uygulanan neoliberal politikaların, kente tutunamayan bireyleri yalnızlaştıracağı ve suça iteceği aşıkardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde kentleşme elbette suç oranlarını artıran bir rol oynayacaktır. Bununla birlikte, sosyal devlet anlayışının hakim olduğu, çöküntü bölgelerine yönelik sosyal dışlanmanın ve fiziki yetersizliklerin ortadan kaldırıldığı bir yönetim anlayışı, suç oranlarını azaltacak ve kentleşmenin her zaman için suçu artıran bir kavram olarak algılanmasının önüne geçecektir.

Kaynaklar

- Adaman, F. ve Keyder, Ç., (2006) “Türkiye’de büyük kentlerde gecekondu ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma”, http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf, Bağlantı tarihi 24.02.2009
- Administrative Aspect of Urbanizations, (1970), United Nations Publication, New York
- Aksoy, E., (2007) “ Suç ve Güvenli Kent Yaklaşımı” TMMOB Mimarlar Odası Bülteni; Kent ve Suç Dosyası, Bülten 55, Kasım-Aralık, Ankara, s. 11-16.
- An Urbanizing World: Global Report on Human Settlements., (1996), United Nations Centre for Human Settlements, Oxford University Press
- Balcıoğlu, İ, Doksat, K, Tan, O., (2001). “Madde Bağımlılığı Göç ve Suç.” Yeni Symposium 39 (4): 185-191

- Beirne, P, Messerschmidt, J., (1995) Criminology, Harcourt Brace College Publishers, For Worth, Second Edition.
- Blumenfeld, H., (1967), The Modern Metropolis, London:MIT.
- Clifford, W., (1978), "Culture and Crime in Global Perspective" International Journal of Criminology and Penology 319-339
- Conklin, J, E., (2006), Criminology Pearson, Boston Ninth Edition
- Cullen J, B ., Levitt D, S., (1999), "Crime, Urban Flight, and the Consequences for Cities". Review of Economics and Statistics 81(2): 159-169.
- Düzgün, Ş., (2007), "Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık", TMMOB Mimarlar Odası Bülteni; Kent ve Suç Dosyası, Bülten.55, Kasım-Aralık, Ankara, s. 4-10.
- Es M, Ateş, H., (2004), "Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi Sayı:48, İÜİF Yayını, İstanbul, 205-248
- Ferdinand, T., (1991), "The Theft/Violence Ratio in Antebellum Boston" Criminal Justice Review, 16, 42-58
- Gökçe, B., (1977), Gecekondu Gençliği, Hacettepe Üniversitesi. Yayınları, Ankara
- Gölbaşı, S., (2008), Kentleşme ve Suç, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Gümüş, E., (2004), "Crime in Urban Areas: An Empirical Investigation" Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi 98-109
- Hobsbawm E., (2003), Devrim Çağı çev: Bahadır Şina Şener Ankara Dost Kitabevi
- Işıkkaya, D., (2008), Kentsel Çöküntü Bölgelerinin Örgütlenmesi ve Yeniden Kullanımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul
- İspir, E, G., (1982), Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi, Ankara, AİTİA Yayınları
- İspir, E, G., (1986) Şehirleşme Meseleleri, Ankara Ocak Yayınları
- Keleş, R., (2000) Kentleşme Politikası, Ankara İmge Kitabevi
- Kıray, M (1998), Örgütlemeyen Kent:İzmir, Bağlam Yayınları, İstanbul
- Kosiak M, S., (2003) "Funding for Defense, Homeland Security and Combating Terrorism Since 9/11: Where has all the money gone?" Security After 9/11 Strategy Choices and Budget Tradeoffs, Center for Defense Information, 1779 Massachusetts Avenue, N.W
- Leones, S, V, C., (2006) "The Current Situation of Crime Associated with Urbanization: Problems Experienced and Countermeasures Initiated in the Philippines", United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders(UNAFEI) ,Research Material Series; vol. 68, Tokyo Japan p 133-150
- Levitt, D, S., (1998) "The Relationship between Crime Reporting and Police: Implications for the Use of Uniform Crime Reports" Journal of Quantitative Criminology, Vol. 14, No. 1, ,61-81

- Pinheiro, P. S., (1993), "Reflections on Urban Violence" The Urban Age, vol 1, no: 4
- Reid T, S., (2006) Crime and Criminology McGraw Hill New York
- Sağır, M., (1997) "Sivas'ta Kentleşme, İşsizlik ve Göç" Toplum ve Göç, 2. Ulusal Sosyoloji Kongresi (Mersin Kasım 1996), D.İ.E Yayınları
- Savona, E., di Nicola, A., & da Col, G., (1998). Dynamics of migration and crime in Europe: New patterns of an old nexus. In A. P. Schmid (Ed.), Migration and crime. Proceeding of the International Conference on 'Migration and Crime: Global and Regional Problems and Responses,' Courmayeur Mont Blanc, Italy, October 5-8, 1996 sayfa 61-91 Milano: ISPAC.
- Savrun, M., Balcıoğlu, İ., (1999) "Kentleşme, Kadın ve Şiddet" , Yeni Symposium, 37 (1-2), 16-22.
- Sellin, T., (1931) "The Basis of a Crime Index" Journal of Criminal Law and Criminology, 22, 335-356
- Sencer, Y., (1979) Türkiye'de Kentleşme: Bir Toplumsal ve Kültürel Değişme Süreci, Kültür Bakanlığı, Ankara
- Suher, H., (1996), Şehircilik, İ.T.Ü.Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi Taşkışla İstanbul.
- Vanderschueren, F., (1996), "From violence to justice and security in cities" , Environment and Urbanization Vol 8, No 1, April, pages 93-112 .
- Yıldırım, A., (2004) Kentleşme Ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yılmaz, N., (2004) "Farklılaştırıcı ve Ayrıştırıcı Bir Mekanizma Olarak Kentleşme" Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi Sayı:48, İÜİF Yayını, İstanbul, 249-267